

1965: Ιουλιανά και αποστασία

Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΑΝΟΙΞΕ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΣΤΗ ΧΟΥΝΤΑ

Με τον όρο Ιουλιανά είναι η γνωστή περίοδος πολιτικής ανωμαλίας του Ιουλίου 1965 που ακολούθησε την παραίτηση της κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου στις 15 Ιουλίου 1965 έως την επιβολή της δικτατορίας των συνταγματαρχών. Η Ένωση Κέντρου με επικεφαλής τον Γ. Παπανδρέου είχε νικήσει στις βουλευτικές εκλογές του Φεβρουαρίου του 1964, με ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην ιστορία των ελληνικών εκλογών (52,72%). Και ο Γ. Παπανδρέου είχε σχηματίσει, για πρώτη φορά, αυτοδύναμη κυβέρνηση με 171 βουλευτές. Η 15η Ιουλίου, είναι διπλή μαύρη επέτειος για τον Ελληνισμό. Η πρώτη, είναι τα Ιουλιανά του 1965 και ακολουθεί η Κυπριακή τραγωδία με αφετηρία το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου τον Ιούλιο του 1974, με άμεσο επακόλουθο την τουρκική στρατιωτική εισβολή στη Μεγαλόνησο. Αφορμή για τον εξαναγκασμό σε παραίτηση του Γ. Παπανδρέου από την πρωθυπουργία τον Ιούλιο του 1965, υπήρξε η διαμάχη του με τον τότε βασιλιά Κωνσταντίνο, για το πρόσωπο του υπουργού Εθνικής Άμυνας και την αλλαγή του αρχηγού ΓΕΣ. Ο Παπανδρέου επιθυμούσε να αντικαταστήσει τον ως τότε υπουργό Πέτρο Γαρουφαλιά και τον αρχηγό ΓΕΣ στρατηγό Γεννηματά, οι οποίοι κατά την άποψή του, ελέγχονταν από το παλάτι, με ανθρώπους της εμπιστοσύνης του. Συγκεκριμένα είχε επιλέξει ως νέο υπουργό Άμυνας το γιό του Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος την ίδια περίοδο εφέρετο αναμεμιγμένος στην πολύκροτη υπόθεση «ΑΣΠΙΔΑ». Την ίδια ώρα ο Γαρουφαλιάς, παρά την αποπομπή του, ακόμα κι αφού ο Γ. Παπανδρέου τον διέγραψε από την Ένωση Κέντρου, αρνούσαν να εγκαταλείψει το υπουργείο. Στο χρονικό διάστημα 8-14 Ιουλίου, ο Γεώργιος Παπανδρέου και ο βασιλιάς Κωνσταντίνος αντάλλαξαν πέντε οξύτατες επιστολές, σχετικά με την υπογραφή του διατάγματος για την αντικατάσταση

του Γαρουφαλιά, ενώ έγινε και μία συνάντηση μεταξύ τους στην Κέρκυρα. Ο βασιλιάς βρισκόταν τότε στο ανάκτορο Μον Ρεπό, όπου επρόκειτο να γεννηθεί η βασίλισσα Άννα Μαρία το πρώτο τους παιδί, την Αλεξία. Οι επιστολές του βασιλιά, κατά τον Γεώργιο Παπανδρέου, συνιστούσαν αντισυνταγματική επέμβαση στη διακυβέρνηση της χώρας. Στις 7 το απόγευμα της 15ης Ιουλίου πραγματοποιήθηκε στα ανάκτορα (σημερινό Προεδρικό Μέγαρο στην οδό Ηρώδου Αττικού), η τελευταία συνάντηση του Κωνσταντίνου με τον Παπανδρέου. Διήρκεσε μόνο δέκα λεπτά και επιβεβαίωσε την προδιαγεγραμμένη ρήξη. Όταν ο βασιλιάς αρνήθηκε και πάλι να υπογράψει το διάταγμα, ο Παπανδρέου θεώρησε ότι είναι απαράδεκτο ο πρωθυπουργός να μην μπορεί να αναλάβει όποιο υπουργείο επιθυμεί («πρωθυπουργός υπό απαγόρευση») και δήλωσε ότι επρόκειτο να υποβάλλει εγγράφως την παραίτηση της κυβέρνησης την επομένη. Πενήντα λεπτά αργότερα, ορκίστηκε ο πρώτος «αποστάτης» Πρωθυπουργός, ο τότε πρόεδρος της Βουλής, Γεώργιος Αθανασιάδης-Νόβας, (ο περίφημος Γαργάλας), μέλος της Ενώσεως Κέντρου, ο οποίος είχε ήδη ειδοποιηθεί και περίμενε κρυπτόμενος σε ένα διπλανό δωμάτιο. Επειδή η ορκωμοσία του Νόβα ήταν προφανώς προαποφασισμένη και προσυμφωνημένη με τον βασιλιά, ονομάστηκε και «κατεψυγμένος πρωθυπουργός». Η κυβέρνηση Νόβα ζήτησε ψήφο εμπιστοσύνης στις 4 Αυγούστου του 1965, αλλά καταψηφίστηκε από τους Βουλευτές. Στις 18 Αυγούστου εντολή σχηματισμού κυβέρνησης παίρνει ο Ηλίας Τσιριμώκος, πρώην στέλεχος της ΕΔΑ (η κοινοβουλευτική έκφραση του ΚΚΕ), αλλά και η δική του Κυβέρνηση καταψηφίζεται στη Βουλή. Για δύο μήνες, ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ του 1965, η Αθήνα συγκλονίζεται από ογκώδεις διαδηλώσεις πολιτών, που αποδοκιμάζουν τους αποστάτες βουλευτές, εκδότες εφημερίδων και τις

ενέργειες του Βασιλιά. Φοβερά επεισόδια, άγριες συμπλοκές διαδηλωτών με την αστυνομία στο κέντρο της Αθήνας που είχαν ως αποτέλεσμα εκατοντάδες τραυματίες και το θάνατο του διαδηλωτή, Σωτήρη Πέτρουλα. Τελικά, δόθηκε εντολή σχηματισμού Κυβέρνηση στο στέλεχος της Ένωσης Κέντρου, Στέφανο Στεφανόπουλο, που έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή στις 24 Σεπτεμβρίου, με 152 ψήφους υπέρ και 148 κατά. Η κυβέρνηση Στεφανόπουλου θα παραμείνει στην εξουσία ως την 21η Δεκεμβρίου 1966, οπότε και θα ανατραπεί, ύστερα από συμφωνία του βασιλιά, του αρχηγού της ΕΡΕ, Π. Κανελλόπουλου και του αρχηγού της Ε.Κ., Γ. Παπανδρέου, για διορισμό υπηρεσιακής κυβέρνησης και διεξαγωγή εκλογών. Εκλογές, που δεν έγιναν ΠΟΤΕ, διότι τους πρόλαβαν οι Συνταγματάρχες και την 21 Απριλίου του 1967 επέβαλαν στη χώρα μας καθεστώς στρατιωτικής Δικτατορίας. Ο Ιούλιος του 1965 θα μείνει στην ελληνική ιστορία και λόγω των έντονων αντιδράσεων του Λαού, που χωρίς να καθοδηγούνται από κομματικές ή συνδικαλιστικές ηγεσίες, παρέμειναν για 70 μέρες στους δρόμους και ανέτρεψαν δύο ανακτορικές Κυβερνήσεις. Όμως, η πραγματική αιτία της πτώσης της Κυβέρνησης Παπανδρέου ήταν το Κυπριακό. Δεν υπάρχει πλέον καμιά αμφιβολία, ότι η πτώση της κυβέρνησης Παπανδρέου σχετίζεται και με τις εξελίξεις στο Κυπριακό και με την αποδοχή του σχεδίου ΑΤΣΕΣΟΝ. Ο Έλληνας πρωθυπουργός είχε αρνηθεί να υποστηρίξει τις αμερικανικές προτάσεις επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, επικαλούμενος το Σύνταγμα της Ελλάδας, που απαγόρευε την παραχώρηση ελληνικού εδάφους. Πίεζαν οι αμερικανοί και βρετανοί διπλωμάτες για την παραχώρηση του Καστελόριζου στην Τουρκία, όπου θα εγκαθιστούσε στρατιωτικές βάσεις, ως αντάλλαγμα για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Εννέα χρόνια αργότερα, μετά τα Ιου-

λιανά του 1965, κατά περίεργη ιστορική συγκυρία, στις 15 ΙΟΥΛΙΟΥ του 1974, η χούντα των Αθηνών ανατρέπει τον εκλεγμένο πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Το καθεστώς του Δικτάτορα Ιωαννίδη είχε συμφωνήσει από τις αρχές του 1974, με ανθρώπους της αμερικανικής Πρεσβείας για το πραξικόπημα και την ανατροπή του Μακαρίου. Μάλιστα το σχέδιο της πραξικοπηματικής ανατροπής στις κρυπτογραφημένες συνομιλίες αναφερόταν με την κωδική ονομασία «Κόκα- Κόλα»! Οι Αμερικανοί, που είχαν αντιληφθεί με ποιους συνομιλούσαν, είχαν «αποκοιμίσει» τη χούντα με τη διαβεβαίωση ότι «σε περίπτωση ανατροπής του Μακαρίου, οι Τούρκοι δεν επρόκειτο να εκμεταλλευτούν την κατάσταση, για να εισβάλουν στην Κύπρο». Σημαντικές ευθύνες προκύπτουν και για τον τότε Υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Χένρι Κίσινγκερ, που διαχειρίστηκε από το παρασκήνιο την Κυπριακή τραγωδία, ως άτυπος πρόεδρος των ΗΠΑ, για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Έχει αποδειχτεί ότι ο Κίσινγκερ γνώριζε τα σχέδια ανατροπής του Μακαρίου, ενώ ενθάρρυνε τους Τούρκους για την εισβολή στην Κύπρο, που ακολούθησε μερικές μέρες αργότερα στις 20 Ιουλίου του 1974. Η αποστασία ήταν η αρχή του δράματος που άνοιξε το δρόμο στο πραξικόπημα της 21ης Απριλίου και την επαχθή διακυβέρνηση από τους κουντικούς αξιωματικούς, με την υποστήριξη των τότε κυβερνήσεων της ΗΠΑ. Η χούντα ευθύνεται αργότερα, το 1974, για την εισβολή του Αττίλα στην Κύπρο και την κατοχή του 1/3 του νησιού από τους Τούρκους, ενάντια σε όλες τις αποφάσεις του ΟΗΕ. Πολύ αργότερα, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Bill Clinton, σε ομιλία του στο ελληνικό κοινοβούλιο, ζήτησε συγγνώμη για την εμπλοκή της χώρας του στο πραξικόπημα της 21ης Απριλίου και την υποστήριξή της στη κουντική διακυβέρνηση.